

Klass: Polychaeta (havsborstmaskar), **Ordning:** Terebellida, **Familj:** Ampharetidae (guldgrävarmaskar), **Släkte:** Amage, **Art:** Amage auricula Malmgren, 1866 **Synonymer:**

Kännetecken

En liten rörlevande havsborstmask med tjock cylindrisk framkropp, kort konformad bakkropp samt åtta stora fingerformade gälar. Kroppsfärgen är orangegul. Kroppslängden är upp till 12 mm.

Huvudpartiet består av ett prostomium och ett peristomium, varav det senare omsluter munöppningen. Prostomiet bildar en platt huv med tre rundade lobber framtill över munnen och den främre nederdelen av peristomiet. På den mittersta lobben finns två åsar med öppningar av slemproducerande körtlar. Det finns inga ögon. Vid munöppningen finns många tunna muntentakler som är mycket tånjbara och som kan sträckas ut för att samla in mat. Tentaklerna kan dras in helt i munnen. Det finns inga kitiniserade käkar i svalget. Längs munnens undersida bildar peristomiet en bred utbuktande läpp. Peristomiet är baktill sammansmält med kroppssegment I-III, som saknar borst. Det finns inga framåtriktade grävborst (paléer) på segment III, som det annars gör hos många andra arter av guldgrävarmaskar, familjen Ampharetidae. Strax bakom huvudet, på ryggsidan, sitter två brett åtskilda knippen med långa och kraftiga gälar. Det är fyra gälar i varje knippe. Gälarna är förhållandevis tjocka men jämnt avsmalnande och spetsiga i toppen. De når en längd som motsvarar ungefär halva kroppslängden.

Själva kroppen är tydligt uppdelad i en framkropp (thorax) med hårformiga ryggborst och hakformiga bukborst, samt en bakkropp (abdomen), som bara har bukborst. Totalt har hela kroppen 22 borstbärande segment. De allra första segmenten på framkroppen är helt borstlösa, reducerade och sammansmälta med peristomiet. Framkroppen har ryggborst på 14 segment, varav de elva bakre segmenten (VII-XVII) även har bukborst. Bakkroppen har åtta segment som bär bukborst. Borsten sitter på enkla parapodier som låga upphöjningar. De som bär ryggborsten, sk notopodier, är rundade, medan de som bär bukborsten, sk neuropodier, är i form av vertikala åsar. Ryggborsten är hårformiga med en bred längsgående list. Bukborsten består av en vertikal rad med mycket små, korta tvärställda plattor som i sig har rader av fyra till fem små krokformiga tänder av olika storlek, varav de mindre tänderna är dubbla. Denna typ av platta borst kallas uncini och de hjälper masken att förankra sig i röret. Den lilla bakänden (pygidiet) som omger analöppningen, har ett par små papiller på bakkanten. Röret är upp till tre mm brett och ca 12 mm långt. Det är avlångt koniskt, men inte helt rakt utan lite oregelbundet böjt. Det består av ett tjockt lager av lerpartiklar och enstaka skalfragment. På insidan är röret täckt med ett lager av glänsande slem.

Det finns totalt 23 beskrivna arter av släktet Amage, men det är bara *A. auricula* som påträffas i svenska och skandinaviska vatten. Tre andra arter har rapporterats från Skottlands västkust. I svenska vatten finns i övrigt 20 andra arter av guldgrävarmaskar, familjen Ampharetidae, som kan utgöra en eventuell förväxlingsrisk.

Utbredning och status

Arten har en vidsträckt utbredning i norra Atlanten, norra Stilla Havet och Arktiska oceanen. I vårt närområde förekommer arten i norra Jylland, i Nordsjön, samt längs hela norska kusten upp till Finnmark. I svenska vatten är arten rapporterad från norra Kattegatt och Skagerrak. Typlokalen för arten är Bohuslän. Under L.A. Jägerskiölds undersökningar av bottenfauna längs hela den svenska västkusten 1921-38 påträffades arten vid tio relativt djupa lokaler från Idefjordens mynning, ned till Ramsö vid Kosterfjordens södra del. Även om enstaka nutida fynd har gjorts i Kosterområdet (se www.mugga.se), så gjordes inga fynd under de större undersökningar av marin bottenfauna som utförts längs västkusten under 2000-talet. Arten verkar således ha gått tillbaka i våra vatten.

Ekologi

A. auricula är en rörlevande depositionsätare som lever på mjukbottnar med allt från ren, fin lera till mjukbottnar med blandade substrat, från 10 m djup till stora djup på över 1000 m. I våra vatten påträffas den oftast från 65 m ned till 210 m. Den äter fina partiklar som fallit ned på botten. Röret är nedgrävt, medan huvudet når upp till bottenytan så att tentaklerna kan sträckas ut för att samla in föda. I övrigt är artens ekologi dåligt känd. Troligen är den skildkönad. Larverna saknar förmodligen frisimmande stadium.

Hot

Arten är sårbar då den har en begränsad förekomst och utbredning i svenska vatten.

Åtgärder

I dagsläget är det inte klarlagt hur arten påverkas av trålfiske och miljöförändringar. Bättre underlag för skattning av status, populationsstorlek och tillväxtkapacitet behövs.

Övrigt

Etymologi: *Amage*, fr. *ama-* Gr. "ihop", "bunt", samt *-age*, Lat, "samling av, med egenskap av", vilket syftar på de två knippena med gälar; *auricula*, Lat. "den lilla gyllene", vilket syftar till den orangegula kroppsfärgen och kroppstorleken.

Litteratur

Hansson, H. G. 2011. Marina sydiskandinaviska "evertebrater". Webb-upplaga.
http://loven.gu.se/digitalAssets/1480/1480031_hansson-2011.pdf

Holthe, T. 1986. Polychaeta Terebellomorpha. Marine Invertebrates of Scandinavia 7. Universitetsforlaget, Oslo. 194 pp.

Jirkov, I.A. & Leontovich, M.K. 2013. Identification keys for Terebellomorpha (Polychaeta) of the eastern Atlantic and the North Polar Basin. *Invertebrate Zoology* 10(2): 217-243.

Jägerskiöld, L.A. 1971. A survey of the marine benthonic macro-fauna along the Swedish west coast 1921-1938. Eds. Hubendick, B., Hyle, G. & Swärd, S. *Acta Regiae Societatis Scientiarum et Litterarum Gothoborgensis, Zoologica* 6.

Karlsson, A., Berggren, M., Lundin, K. & Sundin, R. 2014. Svenska artprojektets marina inventering - slutrapport. ArtDatabanken rapporterar 16. Artdatabanken, SLU. Uppsala

Kirkegaard, J.B. 1996 Havbørsteorme. II. Sedentaria. *Danmarks fauna* 86: 1-451.

Malmgren, A. J. (1866). Nordiska Hafs-Annulater. *Öfversigt af Kungliga Vetenskapsakademiens förhandlingar, Stockholm*. 22(5): 355-410.

Nygren, A. & Pleijel, F. 2015. Ringmaskar: Havsborstmaskar, Annelida: Polychaeta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Ravara, A., Cunha, M. R. & Pleijel, F. 2010. Nephtyidae (Annelida, Polychaeta) from southern Europe. *Zootaxa* 2682: 1-68.

Marine species identification portal. <http://species-identification.org>.

World register of marine species. 2015. www.marinespecies.org.

Kennet Lundin 2016. © ArtDatabanken, SLU 2016.

Författare

Kennet Lundin 2016. © ArtDatabanken, SLU 2016.